

Didier Lestrade, hiesaren aurkako militantea «Gaitzitzen nauten norberekeria eta arrazismoa daude Frantziako gay komunitatean»

Isilpean atxikiriko historia argira ekartzeko balio ukan du *120 battements par minutes* (120 taupada minutuko) filmak Cannesko Urrezko Palmorria irabazi izanak. 80ko hamarkada bukaeratik aitzina hiesaren aurka eramandako borroka du hari nagusi. Jendaratearen eta agintarien ezaxolakeria irauli duen militante horietariko bat dugu Didier Lestrade, Parisko Act Up-en lehen lehendakaria izandakoa.

Jenofa Berhokoirigoin

@Jenofa_B

ARGAZKIAK: AURORE LUCAS

New Yorken sortzen da Act Up 1987an. Bi urte geroago sortu zenuten Pariskoa.

Hamabost bat ginen elkartearen sorreran. AEBetako etsenpluan oinarritzen ginen; hain ziren handiak non eta astero haien dokumentuak mundu mailako beste taldeei bidaltzen zizkieten. Sekulako informazio eta inspirazio iturri izan ziren. Lehen urtea oso gogorra izan zen: ez genuen esperientziarik, bakar-bakarrak moldatu behar genuen, dirurik ez genuen, egoitzarik ere ez, dena nire etxean egiten genuen. Hortik bi urtera, beti hor ginela ikustearekin, gurekiko ikuspegia aldatzen hasi zen.

Ezegaguna zen birusa ulertzea zenuten lehen eginkizuna.

Medikuntza komisioa izan zen sortu genuen lehena. Autoformatu ginen, pertsona batez ala biz aparte, inork ez zuelako jakintzarik arlo horretan. Konprenitua jendarteratzen genuen. Baina ez genuen beti ulertzen, oso konplexua zen eta artetan ulertuarena ere egiten genuen.

Konplexua eta gogorra.

Ez zen erraza izan baina hauturik ez genuen. Medikuen partetik heltzen ziztaigun informazioa osatzeko ardura genuen, garaian gutxi zekitelako eta kontra-txosten medikalak ezinbestekoak zirelako. Eri garenean gogorra da ikustea nola barnetik jaten gaituen eritasunak. Alde basati bat du medikuntzak eta alde horri aurre egiteko prest ginenak oso gutxi ginen.

Ekintza guneak izan ziren laborategiak.

Arlo honetan genuelako behar gorria. Ez genekien batere nola funtzionatzen zuten farmazeutika industriak, beraz, kasik itsuki jotzen genituen. Geneukan adibide bakarra zen AEBetako Act Up-ek Burroughs-Wellcome laborategiaren aurkako ekintza baten eraginez AZT sendagaiaren prezioa %10 jaitsi zela. Ikusten genuen ekintza soil bati esker garestiegia zen botikaren prezioa apaltzen ahal genuela. Haiekin genituen bilerak ere ongi prestatzen genituen, dena egiten genuen haien ezegonkor-

tzeko. Adeitsu izateko politikan zirenez, adeigabe izateko aukera genuen. Maritxua izatea, marizoro aldea exajertzzea... Ez ziren ohituak eta genituen arnak erabiltzen genituen.

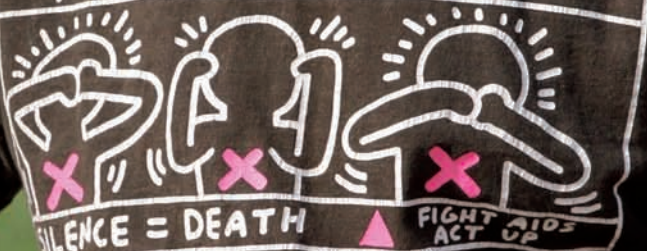
Didier Lestrade

Burdeau, Aljeria, 1958

Hiesaren kontrako borrokaren aurpegi ezaguna da. 1986 urteaz geroz seropositibo, Act Up New York-en hasieran parte hartu eta bi lagunekin Parisko taldea osatu zuen bi urtera, 1989an. LGBT komunitatearen aldeko militante sutua ere bada. Ogibidez kazetaria. *Têtu* aldizkaria sortu zuen 1995ean, *Minorité* aldizkariaren erredaktoreburu izan zen 2009tik 2014ra eta hainbat komunikabidetan kolaboratzen du. Hainbat liburu ditu argitaraturik.

IGNORANCE = FEAR

SILENCE = DEATH

FIGHT AIDS
ACT UP

Maritxuak eta punkiak. Halabeharrez, medikuntzaren unibertso hetsi eta hertsia horretan kausitu zineten.

Medikuntza-ikerikuntza gaixorik gabe ezin daitekeela burutu genuen printzipioztat. Eriok genuen sendagailuaren efektuei buruz informatuko. Industria babesten zuten paretak hausten lortu genuen eta informazio batzuk ematen hasi ziren. Apur bat eman eta guk sistematikoki gehiago eskatzen genuen. Galdetutakoa ez baziguten ematen, ekin-tza bat burutzen genuen. 1992 urtea arte iraun zuen, Bristol-Myers Squibb laborategia izan zen lehena elkarteekin lan egin behar zutela ulertu zuena. Entzuten eta ulertzen gintuen laborategi baten parean kausitzen ginen lehen aldikoz. "Bristol-Myers Squibbek egiten badu zergatik ez zuek?" galdera luzatu genien beste laborategiei.

Bazter utziak izatetik partaide izatera pasa zineten.

Hainbat elkarteren artean osatu taldea muntatu genuen eta laborategiekin biltzen hasi ginen. Hitz eta joera ezberdineko elkarrekin osatu koalizio baten parean zirela, bortxaz, botere pixka bat utzi behar zuten. 1994 urtetik aitzina, ordezkarri bakar bat ala bi ukan beharrean, zazpinaka zetozen bileretara! Aktibista eta laborategien arteko harremanen aldaketa begi-bistakoa zen. AEBetako eta Frantziako aktibistek piztu suaren artean kokaturiko multinazionalak zirenez, han eta hemen estrategia bera ukan behar zuten.

Azkenean, harreman onak ukaiteraino.

Haien produktuen promozioa egiten genuela ulertu zutenean hobetu ziren harremanak. Haien suntsitzeko burutzen genituen ekintzak eta alta, ekintza orok haien burtsako akzioaren balioa emendatzen zuen. Ezin sinetsia zen. Baina guk, ikerikuntza eta komertzializazioaren arteko tarte hori laburtzea genuen helburu; horri esker bizi anitz salbatzea lortu genuen.

Laborategiak, Estatua eta Eliza. Ez zenituzten jomuga txikiak.

Hastapen batean botere erraldoi horiei atakatzearen ideiak berak iltzatzen gintuen, baina laster ohartu ginen atsegingarri ere izan zitekeela. Plazera ere bazen. Gure txikitutasunaren parean hain ziren jomuga erraldoiak non eta nahi

Argazkia '120 battements par minute' filmeko fotograma da. Filma 90eko hamarkadan hiesaren aurka borrokatzeko sortutako Act Up mugimenduaz da. Frantziak Oscarretara aurkezteko aukeratu du.

genuena egiten ahal genuen. Boterea haien aldean zuten, baina guk beldurra genuen eta horrek ondorioztatu zituen aitzinamenduak.

Plazera ere kausitzen zenuten.

Hitz egiteaz gain, jotzeko ahala genuen, aldi berean hitz egin eta jo genezakeen. Seropositibo garenean, botererik eta ahotsik gabe garenean, hau da, eritasunaren eta jendartearen parean gerizarik gabe garenean, gozagarri da konturatzeari indar bat daukagula eta jomuga ahultzeko erabili dezakegula.

Eritasunaz eta heriotzaz inguratutik, jendartearen ezaxola giroan, nola lortzen zenuten esperantza atxikitzen?

Act Up-en ekintzak ezagunak dira, baina ez barne-giroari zuzendu garrantzia. Beldurra nagusi zen gure baitan eta kohesioa zein laguntasuna ezinbestekoak genituen aitzina egiteko. Noski, banakotasuna bazegoen baina kolektiboa zen inportantea, *aukeraturiko familia*-ren ideia indartsua zen. Hala ere, gatazka handiak bagenituen. Nire testu gaiztoena elkarrekin utzi nuenean idatzi nuen; barnekoa atera behar nuen.

Seropositibo identitatea ere landu zenuen.

Homosexualitatearen eta hiesaren arteko lotura ez zuten aipatu nahi beste

elkarrekin, zioten ez zela lehen lehen jarri behar. Gay Harrotasunean ere ez gintuzten begi onez ikusten. Guk ez genuen berdin pentsatzen. Are urrunago, seropositibo identitatea bazegoela genioen eta garatzeko hautua egin genuen. Garatu ezean jendeak konplexu gisa biziko zuelako. Balioa eman genion seropositibo izateari, identitate hori ohoratu genuen. Ados gara ez dagoela harro izaterik, baina hain zehar diskriminazioaren eta beldurraren sinbolo non eta harrotasunez aldarrikatzea zen gelditzen zitzaien aukera bakarra.

Lesbianek Act Up-en ukan rola ere nabarmentzekoa da.

Lesbianen engaiamendua sekulakoa izan zen hasieratik, Act Up barruan zementu izan dira lesbianak. San Franciscan, hastapeneko momentu gozorenetan, 1981ean, lesbianak izan ziren odola ematen lehenak. Geroago, 1994tik aitzina etorri ziren heterosexuak. Orduan hartu zuen abiada Act Up-ek, indar koalizio izateaz gain genero koalizio ere bihurtu ginelako. Komunitate bakoitzak bere etika eta kultura ekartzen zion taldeari. Heterosexualez trufatzen ginen, zintzoki bazen ere, nonbait iragatze erritua pasa behar zuten. Heterosexual anitzek zioten Act Up-en baitan gayekiko subordinazio egoeran zirela.

Eraman duzuen borroka isilean atxikia izan da.

Militante horien historia kontatzea izan da Robin Campillo eta Philippe Mangeot *120 battements par minute* filmaren gidolarien helburuetariko bat. Historiaren orri hau nahitara ahanzirik edota desitxuraturik zela ikusteak min egiten zien. Urteak pasa dira eta Act Up-ez hitz egin eta "oraino horretaz mintzo zira?!" zioen jendeak, oroitzapen hori irudikatzegatik ia ahalke sentimendua sortu arte gure baitan. Arras ongi ulertzen dut garaiak aldatu direla eta beste gai batzuk daudela plazaren erdian, ni ere ez naiz beti Act Up-ez mintzo. Baina penagarria da ikustea nola ahanzturarekin zigortu nahi izan duten borroka hori. Noski, filmak hori zuzentzen du.

Militante batzuek ere ahantzi nahi izan zuten.

Tratamenduak agertu zirenean mugimendua lasaitu zen; jendeak aurrera egin nahi zuen, bizi pribatuari lotu nahi zuen. Urte luzetan bizi guztia Act Up-i zuzendu zioten. Alde zinez dramatikoak zuten gure ekintza zein diskurtsoek, une oro berri txarren plazaratzen ari ginen. Gure aurka itzuli zen, giro beltz horrek nekatu gintuen. Eskerrak barne giro goxoa genuela giro hori konpentsatzeko.

Gaur egungo Frantziako gay komunitateaz kritiko zara.

Gayak pribilegiatu bilakatu dira eta besteak ez dira gehiago arduratzen. Adibiderik onena homosexualentzako ezkontza dugu. Lesbianeik hitz emandako medi-

kuntzaz lagunduriko haur sortzea bazterrerara utziz irabazi genuen eskubide hori. Beste behin ere lesbianak sakrifikatu ditugu aitzina pauso bat lortzeko. Bestalde, zer gertatuko zaigu zahartzaroan seropositibo zaharroi? Biziki konplikatua diren osagarri arazoak ditugu. Une honetan adibidez, hortzak erortzen zaizkit.

Izaera politikorik gabekoa dela deitortzen duzu.

LGBT komunitate bat badela badiogu, komunitate baten gisara jokatu behar dugu. Komunitate espiritua, ordea, ez doa azkar Frantzian, pribilegiatu gisa jokatzeko dutelako gayek. Hiesari doakionez herri aberatsek lortutakoa herri pobreek lortu behar duten gisara, gayek lorturikoa eskuratu behar dute lesbiana zein transexualek ere. Ingalaterran edota Alemanian etorkinez arduratzen diren LGBT taldeak daude. Zergatik ez Frantzian? Gaitzitzen nauten norberekeria eta arrazismoa daude Frantziako gay komunitatean. Gaur egungo gayek larria jo nahi dute, besterik ez. Ligatzeko aplikazioetan daude eta oso ongi dago, ni ere banago; baina berekoikerian gaude gehiegi, epidemia aitzineko berekoikeria berean. Pertsona ezagun anitzek *coming out*-a ez egitea berekoikeria honen beste alde bat da. Haientzat eta komunitatearentzat on den zerbait ezin badute egin, ez diet konfiantzarik.

Kritika horiek heterosexualentzat ere bali dute.

Egia da. Baina errango nuke gayak baino arras fiteago bestelakotu direla heterosexualak. Tolerantzia handiagoa dago eta uste dut hiesaren aurkako borrokaren emaitza ere badela, itxura edota klaseari so egiteari utzi eta elkar-lagun-

ARGIA 2018ko egutegia

Hormak edukiz janzteko.

☎ 943 371 545 · www.argia.eus/denda · denda@argia.eus

Egutegia

9€

Egurrezko taula egutegia opari

50€

tzari lotu zirelako. Gaur egun ia lehen-gokoaren alderantzizkoa naizela errango nuke. Lehen soilik gayekin sentitzen nintzen ongi, orain alderantzizkoa da, heterosexualekin hobeto sentitzen naiz. Beldurgarria da hori erratea! [irriz].

Homonazionalismoa gora doa.

Orokorki etorkinei begira dagoen joraren aurpegi bat da. Batez ere besteen erlijioaren errefusaren isla da. Gai horrek mintzen nau zeren kolono seme naiz, arabiar herri batean sortu nintzen. "Haietaz interesatuko gara emakumee-kiko eta gayekiko tolerantzia izango direnean" erratea joera oso inperialista da. Lehen erabat antiklerikala, erlijioen aurkakoa nintzen, baina aldatu behar nuela ulertu nuen 2001eko irailak 11 biharamunean. Erlijioa norberaren askatasunaren parte da. Ezin dugu pertsona bere erlijioa mugatu, bere sexualitate mugatu ezin dugun bezala. Garrantzitsua da, baina ez da guztia.

Gutxiengoek ez dute erraza Frantzian.

Gutxiengo etnikoek ia apartheid soziala pairatzen dute. Gure iragan koloniala

sekula konpondu ez izana da arrazoi nagusietariko bat. Frantziak barkamena luzatu behar lioke Aljeriari eta ukandako beste koloniei. Testuinguru horrek ezberdinari buruzko herra elikatzen du. Aniztasunari beldur dio gay zuriak. Paradoxikoki, 70eko hamarkadan harreman gehiago zegoen gay eta musulmanen artean. Geroz eta gehiago ari dira

» "Seropositibook medikuntza-ikerketak gaixorik gabe ezin zitekeela burutu genuen printzipiotzat"

» "Gure borrokaren abangoardia dira transexualak, eta ez 30 urtekoak 15ekoak baizik!"

eskuina bozkatzeko, baita Fronte Nazionala bozkatzeko ere. FN-k homosexualak xarmatzen lortzen duen lehen aldia da.

Agian LGBT multzoa "komunitate" izendatzeak ez du gehiago zentzurik.

Uste dut komunitate ideia mantendu behar dugula. Tolerantzia egon daiteke. Gure borrokaren abangoardia dira transexualak. Ez dira 30 urteko transexualak mintzo, 15 urtekoak baizik, hots, gazteria berria! Uste dut identitatearen kontzeptua erabat aldatuko dela eta nahi ala ez mugimendua elikatuko duela. Gutxiengoaren barnean dagoen gutxiengoak du agenda finkatzen.

Horretarako prest al da gay komunitatea?

Ez, baina onartu beharko du. Hiesaren aurkako borrokarekin gauza bera gertatu zen, hasieran ez zuten nahi, baina azkenean, kritikatu gintuztenak gurekin genituen. Uste dut mugimendua militantea betidanik *freaks*-ek zuzendu dutela. Act Up-en bagenituen eta haiek zuten taldea bideratzen. Transexualak komunitateko *freaks*-ak dira eta haien arabera ariko gara. ■

Kalean da azaroko

aizu!

- Emakumeak futboleko oztipoak gainditzen
- Ane Irazabal arin-arin
- Euskara ikasten laguntzeko dekalogoak
- Zirku euskalduna
- Euskara aspaldikoa da Nafarroan

Urte osoko harpidetza (Hego Euskal Herria eta Espainia) 29 €

aizu.eus